

Temanotat

Politiske opposisjonelle i de palestinske områdene

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Arbeids- og inkluderingsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2011

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgaten 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

Fax: 23 30 90 00

E-post: mail@landinfo.no

www.landinfo.no

Temanotat **Politiske opposisjonelle i de palestinske områdene**

SUMMARY

Police and security forces under the command of the Hamas government operate on the Gaza strip. On the West Bank, the police and security forces of the Palestinian authority operate in addition to Israeli police and security forces. In both areas, the security forces are accountable for politically motivated arrest campaigns, threats and violence. In Gaza, activists belonging to the Fatah movement have been particularly targeted. On the West Bank, Hamas activists and other Islamists have been the targets of the arrest campaigns.

SAMMENDRAG

På Gazastripen opererer politi- og sikkerhetsstyrker under ledelse av Hamas-regjeringen. På Vestbredden opererer palestinske politi- og sikkerhetsstyrker underlagt de palestinske selvstyremyndighetene i tillegg til israelske politi- og sikkerhetsstyrker. I begge områdene har de ulike sikkerhetsstyrkene blant annet stått bak politisk motiverte arrestasjoner, trusler og vold. I Gaza har særlig Fatah-aktivister vært utsatt for denne typen reaksjoner, mens det på Vestbredden i særlig grad har vært Hamas-aktivister og andre islamister som har vært utsatt.

INNHold

1. Innledning	5
2. De israelske sikkerhetsstyrkene	5
2.1 Fengslinger	6
2.2 Administrativ forvaring	6
2.3 Mishandling og tortur	7
2.4 Drap av sivile.....	7
3. Palestinske politi- og sikkerhetsstyrker	8
3.1 Gaza.....	9
3.1.1 Overgrep begått av de palestinske sikkerhetsstyrkene i Gaza.....	10
3.2 Vestbredden.....	11
3.2.1 De militante gruppene.....	11
3.2.2 Arrestasjoner og tortur.....	12
3.2.3 Oppsigelser i offentlig sektor og nye regler om sikkerhetsklarering.....	12
3.2.4 Stengningen av Hamas' nettverk for sosiale tjenester på Vestbredden.....	12
4. Fatah-medlemmer og andre opposisjonelle i Gaza	13
5. Hamas-medlemmer og islamister på Vestbredden	14
6. Journalister	15
7. Menneskerettighetsaktivister	16
8. Referanser	18

1. INNLEDNING

Israel og de palestinske selvstyremyndighetene har de seneste årene gått langt i å kneble den politiske opposisjonen i de palestinske områdene. Sikkerhetsstyrker tilhørende de palestinske selvstyremyndighetene samt israelske sikkerhetsstyrker har særlig lagt press på Hamas-medlemmer på Vestbredden og Fatah-medlemmer i Gaza. Disse opposisjonsmiljøene har bl.a. blitt møtt med trusler, arrestasjoner og vold fra sikkerhetsstyrkene.

Dette temanotatet beskriver hvordan palestinske politiske opposisjonelle har blitt behandlet av Israels og de palestinske selvstyremyndighetenes sikkerhetsstyrker på Vestbredden og i Gaza de siste årene. Innledningsvis gis en kort beskrivelse av de ulike israelske og palestinske politi- og sikkerhetsstyrkene som opererer på Vestbredden og i Gaza. Deretter beskriver notatet hvilke former for overgrep disse styrkene skal ha begått mot opposisjonelle. Siste del av notatet går nærmere inn på ulike grupper av politiske opposisjonelle på Vestbredden og i Gaza og beskriver hva slags behandling disse har fått. Notatet konsentrerer seg om de mest utsatte opposisjonsgruppene; henholdsvis Fatah-medlemmer i Gaza og Hamas-medlemmer på Vestbredden. I tillegg beskrives arbeidsvilkårene for journalister og menneskerettsaktivister.¹

Temanotatet bygger dels på offentlig tilgjengelige informasjon, i form av trykte publikasjoner og publikasjoner på internett, og dels på intervjuer med akademikere og representanter for internasjonale organisasjoner og lokale menneskerettsorganisasjoner gjennomført i forbindelse med Landinfos informasjonsinnhentingsreiser til de palestinske områdene i mars 2008, juni 2009 og oktober – november 2010.

2. DE ISRAELSKES SIKKERHETSSTYRKENE

Til tross for at de palestinske selvstyremyndighetene formelt har fått kontroll over deler av de okkuperte palestinske områdene, opererer fremdeles israelske politi- og sikkerhetsstyrker på Vestbredden og tidvis i Gaza.²

¹ Notatet tar ikke mål av seg å beskrive alle grupper som kan være utsatt for reaksjoner fra sikkerhetstjenestene, men avgrenser seg til de overnevnte gruppene. En annen utsatt gruppe, kollaboratører, er omtalt i et eget temanotat (Landinfo 2009). Reaksjoner mot familiemedlemmer av politiske aktivister, såkalt avledet forfølgelse, er heller ikke omtalt her, da dette blir behandlet i et separat temanotat som p.t. er under utarbeidelse. Landinfo planlegger også å utarbeide egne notater om henholdsvis kvinner og kristne palestinere i løpet av våren 2011.

² I 1993 undertegnet Israel og Den palestinske frigjøringsorganisasjonen (PLO) den såkalte Declaration of Principles (Oslo-avtalen) som banet vei for indre palestinsk selvstyre på deler av Gazastripens og Vestbreddens territorium fra og med 1994. Den første myndighetsoverføringen fant sted i 1994 og omfattet Gazastripen og Jeriko på Vestbredden. I 1995 ble ytterligere områder på Vestbredden overført til palestinsk kontroll, og man ble enige om å dele inn Vestbredden i såkalte A-områder under full palestinsk kontroll, B-områder under sivil palestinsk kontroll, men med israelsk ansvar for sikkerhet, og C-områder under full israelsk kontroll. A-områdene omfattet de store byene på Vestbredden. B-områdene omfattet mesteparten av den palestinske befolkningen på landsbygda på Vestbredden, og C-områdene omfattet de israelske bosettingene, israelske militære soner og mesteparten av Jordandalen. A- og B-områdene ble gjennom justeringsavtaler senere på 1990-

De israelske politi- og sikkerhetsstyrkene på Vestbredden består av den israelske hæren, heretter omtalt som IDF (Israel Defence Forces), den israelske sikkerhetstjenesten (Israeli Security Agency / “Shin Bet”), det israelske sivile politiet og Grensepolitiet (Border Police) (U.S. Department of State 2010, s. 29-30).

Israelske og internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner, herunder B’Tselem og Amnesty International, har anklaget israelske sikkerhetsstyrker for menneskerettighetsbrudd i de palestinske områdene. Det dreier seg bl.a. om arrestasjoner og forvaring uten fremstilling for en domstol, såkalt administrativ forvaring, mishandling og tortur av fanger, og målrettede utenomrettslige drap på antatte militante palestinere.

2.1 FENGSLINGER

Israelske myndigheter holder til enhver tid et stort antall palestinere fengslet. Ifølge den israelske menneskerettighetsorganisasjonen B’Tselem som siterer tall fra israelske myndigheter, satt om lag 6000 palestinere i snitt i israelske fengsler i løpet av 2010. Dette var en liten nedgang i forhold til forutgående år (B’Tselem u.å.). Ifølge direktøren for B’Tselem, Jessica Montell (samtale med Landinfo i november 2010), gikk trenden i retning av at stadig færre ble arrestert av IDF samtidig som stadig flere ble arrestert av de palestinske selvstyremyndighetenes sikkerhetsstyrker. Israelske arrestasjonskampanjer foregikk normalt nattetid.

I samtaler med Landinfo i mars 2008, uttalte representanter for palestinske og israelske menneskerettighetsorganisasjoner at en stor del av arrestasjonene var politisk motiverte. Riza Zoll, leder for internasjonale relasjoner i organisasjonen B’Tselem, anslo at 46 % av de fengslede de siste par årene var dømt for “tilknytning til en ulovlig organisasjon”. Innenfor denne gruppen fantes det personer med tilknytning til militante organisasjoner og nettverk. Enkelte hadde imidlertid også fått slike dommer på bakgrunn av tilknytning til islamske veldedighetsorganisasjoner, fordi de hadde ledet private Koran-studiesirkler, eller lignende (samtale i mars 2008).

2.2 ADMINISTRATIV FORVARING

I tillegg til ordinær fengsling og forvaring, ble såkalt administrativ forvaring (administrative detention) anvendt, dvs. forvaring uten at den anholdte ble tiltalt og uten at israelske påtalemyndigheter planla å reise tiltale. Etter israelsk praksis kan en militær domstol i et bestemt område “dømme” en person til inntil seks måneders forvaring dersom det er “rimelig grunn til å anta at forvaringen er nødvendig for områdets eller offentlighetens sikkerhet”. Hva som menes med “områdets eller offentlighetens sikkerhet” er ikke nærmere presisert og overlates i praksis til den enkelte militære domstols skjønn. Domstolen har ikke plikt til å gjøre den anholdte, eller dennes advokat, kjent med årsaken til forvaringen. Etter seks måneder må det fremsettes en ny anmodning om ytterligere forvaring (B’Tselem 2008, s. 35).

Ifølge Dalia Kerstein i den israelske menneskerettighetsorganisasjonen HaMoked – Center for the Defence of the Individual (samtale med Landinfo i mars 2008), skal denne anmodningen inneholde nye opplysninger for at den administrative

tallet utvidet noe, men etter utbruddet av Aqsaintifadaen (den andre intidafaen) i 2000 stoppet fredsprosessen opp, og dermed også overføringen av ytterligere landområder til palestinsk kontroll.

forvaringen skal kunne forlenges utover seks måneder. I praksis ble imidlertid forvaringen nesten alltid forlenget dersom det ble anmodet om det, uten at det forelå særlige grunner eller nye opplysninger i saken. Det finnes ingen øvre grense for hvor mange ganger en administrativ forvaring kan forlenges (B'Tselem 2008, s. 35). Ifølge Riza Zoll i B'Tselem (samtale med Landinfo i mars 2008), ble administrativ forvaring i stor grad misbrukt som et alternativ til fremstilling for påtalemyndighet, og ikke som et middel for å avverge aksjoner fra militante slik hensikten opprinnelig var.

I 2010 satt i overkant av 200 palestinere til enhver tid i administrativ forvaring (B'Tselem u.å.). Dette var en nedgang i forhold til forutgående år. I begynnelsen av 2009 satt mer enn 500 palestinere i administrativ forvaring og i 2008 var tallet oppe i over 800 (B'Tselem 2008). Ifølge Riza Zoll, ble antallet redusert til nesten null etter Oslo-avtalene på 1990-tallet, men økte igjen etter utbruddet av Aqsaintifadaen (den andre intifadaen) i 2000.

2.3 MISHANDLING OG TORTUR

Palestinske arrestanter og innsatte i israelske fengsler skal ha blitt utsatt for mishandling. Ifølge Riza Zoll i B'Tselem (samtale med Landinfo i mars 2008), ble bruken av tortur erklært forbudt av israelsk høyesterett i 1999, bortsett fra i saker hvor det ble ansett som "strengt nødvendig". De israelske sikkerhetsstyrkene hadde siden benyttet dette unntaket i høyesteretts kjennelse som påskudd til å fortsette praksisen. Zoll hevdet at mishandlingen var institusjonalisert, men at den likevel foregikk i mindre målestokk enn før 1999.

De israelske menneskerettighetsorganisasjonene B'Tselem og HaMoked publiserte høsten 2010 en studie av soningsforholdene i avhørscenteret Petah Tikva som drives av den israelske sikkerhetstjenesten Israeli Security Agency / "Shin Bet". Petah Tikva benyttes til avhør av palestinere som arresteres på "sikkerhetsrelaterte" anklager. Avhørene kan strekke seg over perioder fra et par uker opp til noen måneders varighet før arrestantene overføres til et annet fengsel og fremstilles for en domstol eller løslates. Studien baserte seg på intervjuer med 121 palestinere som satt i Petah Tikva i løpet av 2009. 30 % av intervjuobjektene ble utsatt for fysisk mishandling i forbindelse med arrestasjonen og på vei til avhørscenteret. Maten og de hygieniske forholdene i Petah Tikva ble beskrevet som svært dårlige. De fleste ble plassert på små eneceller avskåret fra kontakt med andre innsatte. Mange rapporterte at de også ble utsatt for søvndeprivasjon. Under avhør var det vanlig at den innsatte ble bundet til en stol uten mulighet til å bevege seg på mange timer. Direkte fysisk vold forekom kun i liten grad under avhørene, men mange ble utsatt for sjikane og trusler, herunder trusler om vold og trusler om at familiemedlemmer ville bli arrestert dersom de nekter å samarbeide (B'Tselem & HaMoked 2010).

2.4 DRAP AV SIVILE

IDF har i løpet av Aqsaintifadaen gjennomført en rekke såkalte "målrettede drap" av personer som mistenkes for å være involvert i planleggingen av militante aksjoner rettet mot Israel. Mange av aksjonene har blitt gjennomført av flyvåpenet, noe som øker risikoen for at uskyldige blir drept eller såret. Ifølge B'Tselem (2008, s. 7-8) ble minst 36 personer, inkludert 16 barn under 18 år, drept i forbindelse med målrettede drap i 2006 og 2007 uten at de selv var mål for aksjonene. I 2005 og 2006 ble også

artilleribombing benyttet i forbindelse med målrettede drap, noe som er spesielt farlig for sivilbefolkningen fordi artillerigranatene er mindre presise.

Foruten om målrettede drap, har B'Tselem (2008) dokumentert en rekke tilfeller hvor personer som ikke selv deltok i kamphandlinger ble drept av IDF i forbindelse med kamper. Under krigen i Gaza i desember 2008 og januar 2009 ble ca. 1400 palestinere drept i kamphandlingene. Den palestinske menneskerettighetsorganisasjonen Al-Haq (2009, s. 3) regner nærmere 1200 av disse som ikke-stridende. Etter den israelsk-ledede krigføringen Cast Lead, 19. januar 2009 – 31. januar 2011, har B'Tselem registrert at til sammen 146 palestinere har blitt drept av israelske sikkerhetsstyrker, 113 i Gaza og 33 på Vestbredden (B'Tselem u.å.).

3. PALESTINSKE POLITI- OG SIKKERHETSSTYRKER

I januar 2006 vant Hamas en overveldende seier i valget til palestinsk nasjonalforsamling, og i mars samme år dannet de regjering under ledelse av statsminister Ismail Haniya. Etter en periode med tiltagende konflikt mellom Hamas og Fatah, ble det dannet en ny koalisjonsregjering under Ismail Haniya med medlemmer fra både Hamas og Fatah i mars 2007. Konflikten mellom de to partiene ble imidlertid ikke bilagt, og utover våren 2007 kom det stadig oftere til væpnede sammenstøt i Gaza mellom Hamas-milits på den ene siden og de Fatah-dominerte sikkerhetsstyrkene på den andre. Dette kulminerte med at Hamas nedkjempet sikkerhetsstyrkene og vant full militær kontroll over Gazastripen i juni 2007. Den palestinske presidenten, Mahmud Abbas, som tilhører Fatah, svarte med å oppløse koalisjonsregjeringen og utnevne en kriseregjering under ledelse av Salam Fayad. Hamas nektet å anerkjenne den nye regjeringen, og har siden juni 2007 styrt Gazastripen. Vestbredden har blitt styrt av Salam Fayads regjering, som sammen med president Abbas har nektet å anerkjenne Hanyas Hamas-regjering i Gaza.

Etter at selvstyremyndighetene de facto ble delt har situasjonen for opposisjonelle forverret seg, både på Vestbredden og i Gaza. Begge regjeringer satte i verk arrestasjonskampanjer mot medlemmer av opposisjonen etter at Hamas tok over Gaza. I samtale med Landinfo i mars 2008, opplyste en palestinsk akademiker at den tiltagende forfølgelsen av opposisjonelle hadde ført til en ytterligere begrensning av ytringsfriheten. Folk hadde blitt mer forsiktige med å kritisere myndighetene offentlig eller med å ta initiativ til politiske markeringer. Selvsensur hadde blitt vanlig blant journalister og politisk aktive.

Ifølge representanter for selvstyremyndighetenes ombudsmannsordning for menneskerettigheter, Independent Commission for Human Rights (heretter ICHR) (samtaler med Landinfo i Ramallah og Gaza i oktober og november 2010) så man tendenser til at arrestasjonene hadde avtatt i omfang etter den første arrestasjonsbølgen. På Vestbredden foregikk det imidlertid fremdeles mange politisk motiverte arrestasjoner. I 2010 var det færre som ble arrestert på politisk grunnlag i Gaza. ICHR hadde registrert 42 politiske fanger i Gaza per oktober 2010 og opplyste at tallet vare høyere på Vestbredden.

De israelske og palestinske menneskerettighetsorganisasjonene som Landinfo snakket med i forbindelse med informasjonsinnhentingsreisene til de palestinske områdene i mars 2008, juni 2009 og oktober – november 2010 opplyste at tortur og mishandling av arrestanter forekom i palestinske fengsler. Al-Haq og ICHR opplyste i samtaler med Landinfo i oktober 2010 at ble det registrert færre tilfeller av tortur i 2009, men i begynnelsen av 2010 så man igjen en økning.

Under Landinfos informasjonsinnhentingsreise til de palestinske områdene i juni 2009, opplyste representanter for internasjonale organisasjoner og lokale menneskerettighetsorganisasjoner at det ordinære politiet (civil police), både på Vestbredden og i Gaza, hadde opparbeidet seg et godt rykte. De utviser stor grad av disiplin innad. Regler og prosedyrer blir fulgt og overgrep mot arrestanter var ikke vanlig. De ulike palestinske sikkerhets- og etterretningstjenestene på Vestbredden og Gaza derimot var ansvarlige for omfattende overgrep mot regimekritikere, politiske opposisjonelle og militante. Overgrepene omfattet blant annet ulovlige arrestasjoner, mishandling og tortur, trusler og tvungne oppsigelser. I oktober og november 2010 opplyste representanter fra ICHR og Al-Haq til Landinfo at også det ordinære politiet hadde mishandlet arrestanter det siste året, om enn i mindre målestokk enn sikkerhetsstyrkene.

Shawan Jabarin i Al-Haq poengterte at påståtte overgrep ikke ble etterforsket. Myndighetene har ikke tatt initiativ til å etterforske eller straffeforfølge offentlige tjenestemenn som ble anklaget for overgrep. Et annet problem som både Al-Haq og ICHR la vekt på (samtaler med Landinfo i oktober 2010) var at de palestinske sikkerhetsstyrkene på Vestbredden og i Gaza ofte ikke respekterte lovens bestemmelser om hvor lenge de kunne holde på arrestanter før fremstilling for en domstol var påkrevd. I en del tilfeller ble heller ikke domsavgjørelser om løslatelse av arrestanter respektert. Mange ble også arrestert på ny kort tid etter at de var sluppet fri. Det forekom også hyppig at de som ble løslatt av palestinske sikkerhetsstyrker kort tid etter ble arrestert av israelske sikkerhetsstyrker. Dette skjedde fordi det foregikk et sikkerhetssamarbeid mellom palestinske myndigheter og Israel. De palestinske sikkerhetsstyrkene ga israelerne navnene på personer de hadde arrestert.

3.1 GAZA

I april-mai 2006 opprettet Hamas en ny politistyrke som gikk under navnet *Quwat at-tanfidhiyya* (Executive Forces), direkte underlagt Innenriksministeriet i daværende Hamas-regjering. Denne styrken var ment å skulle motvirke Fatah-dominans over de palestinske politi- og sikkerhetsstyrkene (Amnesty International 2007, s. 8). Etter Hamas' militære maktovertakelse i Gaza i juni 2007, ble *Quwat at-tanfidhiyya* innkorporert i de palestinske politistyrkene i Gaza og reorganisert i tre nye enheter: Det sivile politiet, Den interne sikkerhetstjenesten ("Internal Security Forces"), som er en etterretningsorganisasjon laget etter modell av Den forebyggende sikkerhetstjenesten (al-Amn al-wiqai) på Vestbredden, og Den nasjonale sikkerhetstjenesten (National Security Forces), en grensevaktstyrke. Ansatte i PAs opprinnelige politistyrke ble beordret av Ramallah om å holde seg hjemme fra jobb etter Hamas' overtakelse, noe de aller fleste politimenn lojalt rettet seg etter (og som var en betingelse for at de fortsatt skulle få lønn fra Ramallah). Hamas benyttet anledningen til å erstatte de Fatah-dominerte sikkerhetsstyrkene med Hamas-lojale

tjenestemenn fra *Quwat at-tanfidiyya*. De som trosset Ramallahs ordre om å holde seg hjemme og likevel møtte på jobb, ble integrert i Hamas' nye politistyrke (International Crisis Group 2008a, s. 9).

En FN-ansatt i Gaza (samtale med Landinfo i mars 2008) forklarte at de nye politi- og sikkerhetsstyrkene var ansvarlige for den interne sikkerheten i Gaza. Eksterne trusler, slik som forsøk på israelsk infiltrasjon, israelske likvideringer av palestinske militante og kollaboratørvirksomhet, ble tatt hånd om av Hamas' militære gren, Qassambrigadene. Qassambrigadene opererte egne fengsler utenfor Hamas-regjeringens formelle maktapparat i Gaza. Ifølge representanter for ICHR i Gaza (samtale med Landinfo i november 2010) opererte Qassambrigadene av og til også som politimyndighet overfor sivilbefolkningen i Gaza, og hadde blant annet truet og mishandlet personer som hadde sittet i ordinær arrest, men deretter blitt frikjent av domstolene.

Hamas tillot ikke andre militante grupper å blande seg inn i den interne rettshåndhevelsen i Gaza. I 2008 fikk ingen bære våpen i offentlighet bortsett fra medlemmer av de militante gruppene. Alle andre fikk sine våpen konfiskert om de bar dem i offentlighet. Også de militante gruppene fikk sine våpen konfiskert om de benyttet dem til andre formål enn den eksterne krigføringen mot Israel. Våpnene til Fatah-medlemmer ble konfiskert (International Crisis Group 2008a, s. 8). Etter den israelske krigføringen mot Gaza i desember og januar 2008/2009, Operation Cast Lead, erklærte Hamas en våpenhvile. Fra da av avsto Qassambrigadene med få unntak fra å skyte raketter mot Israel. Hamas-myndighetene i Gaza har også forsøkt å forhindre at andre militante grupper i Gaza brøt våpenhvilen og skjøt raketter mot Israel. Ifølge den palestinske menneskerettighetsorganisasjonen Al Mezan i Gaza (e-postkorrespondanse i februar 2010), hadde Qassambrigadene observasjonsposter langs grensen til Israel. I tillegg blir grensen patruljert av Den nasjonale sikkerhetstjenesten i Gaza.

3.1.1 Overgrep begått av de palestinske sikkerhetsstyrkene i Gaza

De Hamas-ledede sikkerhetsstyrkene i Gaza har i liten grad tillatt politisk opposisjon. Medlemmer av opposisjonspartier, i første rekke Fatah, har blitt møtt med blant annet trusler, arrestasjoner og vold. Fremferden var særlig brutal i forbindelse med, og i dagene umiddelbart etter, Hamas' maktovertakelse i Gaza i juni 2007 (Amnesty International 2007, s. 10-15). Fremferden til sikkerhetsstyrkene var også særdeles brutal under og etter den israelske militæroffensiven mot Gaza, Operation Cast Lead, mellom 27. desember 2008 og 18. januar 2009. En rekke kollaboratørmistenkte, Fatah-medlemmer og andre opposisjonelle ble på det tidspunktet drept eller brutalt mishandlet (Human Rights Watch 2009, s. 1-2).

Ifølge menneskerettighetsorganisasjoner som Landinfo snakket med i Gaza og på Vestbredden i oktober og november 2010, hadde Den interne sikkerhetstjenesten i Gaza torturert arrestanter. Tortur ble særlig benyttet i forbindelse med avhør. Representanter for ICHR i Ramallah karakteriserte torturmetodene som ble benyttet i Gaza som muligens mer brutale enn metodene som ble benyttet på Vestbredden. Representantene for ICHR i Gaza forklarte for Landinfo at arrestanter blant annet hadde blitt utsatt for slag med plastrør eller plastikkabler, fastbundet i ukomfortable stillinger over lange tidsrom, bundet og hengt opp fra taket, av og til opp ned, elektrosjokk med redskaper som benyttes på kyr, søvndeprivasjon, isolasjon, mangel

på mat, kaldt vann helt over kroppen samt fornærmelser og ydmykelser.³ En vanlig fremgangsmåte under avhør, var ifølge ICHR å beskyldte arrestanten for flere alvorlige forbrytelser, herunder kollaboratørvirksomhet, for på den måten å presse vedkommende til å tilstå den minst alvorlige forbrytelsen man var anklaget for.

Ifølge en analytiker i International Crisis Group (samtale i Jerusalem i mars 2008), hadde Hamas skapt frykt i befolkningen gjennom arrestasjonskampanjene og de mange tilfellene av mishandling og tortur i arrest. I tillegg var sikkerhetstjenestene aktive gjennom husransaker og innkallinger til avhør. Innkallingene kom i form av skriftlige "anmodninger om oppmøte" (arabisk: *tabligh bil-hudur*). De som ble innkalt ble ofte utsatt for trusler og vold i forbindelse med avhørene. De som unnlot å møte etter skriftlig anmodning risikerte represalier (International Crisis Group 2008a, s. 10).

Flere av Landinfos samtalepartnere under besøket i Gaza i oktober – november 2010, både representanter for menneskerettighetsorganisasjoner og lokale Fatah-aktivister forklarte at en rekke medlemmer av Fatah hadde fått sine pass konfiskert av myndighetene og var underlagt utreiseforbud. Ifølge Ghazi Hamad, sjef for grensemyndighetene i Gaza (samtale med Landinfo i oktober 2010) ble dette gjort i et forsøk på å presse selvstyre regjeringen på Vestbredden. Hamad poengterte dog at ikke alle Fatah-medlemmer i Gaza hadde fått sine pass konfiskert, men kun noen.

3.2 VESTBREDDEN

Seks ulike palestinske sikkerhetstjenester opererte på Vestbredden i 2009. Disse var det ordinære politiet, De nasjonale sikkerhetsstyrkene (National Security Forces), Den militære etterretningen, en gren av De nasjonale sikkerhetsstyrkene som tar hånd om etterretninger og kriminalitet som involverer medlemmer av sikkerhetsstyrkene, Den allmenne etterretningstjenesten (General Intelligence) som er ansvarlig for utenlandsetterretning, Den forebyggende sikkerhetstjenesten (Preventive Security) som er ansvarlig for innenlandsetterretning, Presidentgarden og Sivildefensen (Civil Defence) (U.S. Department of State 2010, s. 28).

3.2.1 De militante gruppene

Omfattende kriminalitetsbekjempende kampanjer har bidratt til å redusere kriminaliteten på Vestbredden. Myndighetene har også klart å fjerne de militante gruppene fra gatene. Etter at Hamas tok makten i Gaza sommeren 2007, og president Abbas utnevnte en ny regjering, som fikk kontroll over Vestbredden, ble Hamas' militære gren Qassambrigadene forbudt, og en rekke av organisasjonens medlemmer ble arrestert (Amnesty International 2007, s. 21-22). Myndighetene forbød samtidig Aqsabrigadene som har tilknytning til Fatah, og organisasjonens medlemmer ble forsøkt reintegrert i det sivile samfunn gjennom en serie amnestier hvor medlemmene gikk med på å levere inn sine våpen og stoppe sin aktivitet i bytte mot straffereduksjon (International Crisis Group 2008b, s. 6-8; International Crisis Group 2010, s. 6-7). Representanter for palestinske menneskerettighetsorganisasjoner som

³ Aktivister fra Fatah som Landinfo snakket med i Gaza i oktober 2010 forklarte at de selv hadde vært vitne til og opplevd tortur i arrest. En aktivist hadde blant annet fått drapstrusler i forbindelse med avhør og blitt slått med plastkabler. Flere Fatah-aktivister hadde tidligere sittet i israelske fengsler og uttalte at behandlingen man fikk i fengslene i Gaza var verre enn forholdene i israelske fengsler.

Landinfo snakket med i Ramallah i oktober 2010 forklarte at man ikke lenger så tegn til at Aqsabrigadene var aktive på Vestbredden.

3.2.2 Arrestasjoner og tortur

Ifølge representanter for ICHR og Al-Haq, har arrestanter blitt utsatt for mishandling og tortur av sikkerhetstjenestene på Vestbredden. Antallet rapporterte tilfeller av tortur gikk ned i 2009, men i 2010 så man igjen en økning. Vanlige torturmetoder omfattet blant annet å bli bundet i ubekvemme stillinger over lange tidsrom, søvndeprivasjon, isolasjon, støy og bruk av "kjølerom" dvs. kalde celler hvor arrestanten måtte sove på et vått og kaldt gulv uten teppe. Det var særlig Den forebyggende sikkerhetstjenesten og Den militære etterretningen som sto bak denne typen overgrep. Det ordinære politiet skal i løpet av 2010 ha banket opp arrestanter.⁴

De samme menneskerettighetsorganisasjonene opplyste til Landinfo i juni 2009 at sikkerhetstjenestene på Vestbredden i første rekke benyttet torturmetoder som ikke etterlot synlige spor, slik som søvndeprivasjon, isolering av fanger i små rom, besøksnekt, slag og fysisk mishandling som ikke etterlater seg spor eller avspilling av høy musikk over lange tidsrom.

3.2.3 Oppsigelser i offentlig sektor og nye regler om sikkerhetsklarering

Representanter for ICHR (samtale i Ramallah i juni 2009) opplyste at en rekke Hamas-medlemmer har blitt oppsagt fra sine jobber. Offentlig ansatte i selvstyreadministrasjonen hadde blitt sparket. I privat sektor hadde sikkerhetstjenestene lagt press på arbeidsgivere for å få dem til å sparke ansatte som tilhørte opposisjonen. Ifølge Iyad Burghouti, direktør for Ramallah Center for Human Rights Studies (samtale med Landinfo i oktober 2010), hadde det kommet nye bestemmelser om at alle offentlig ansatte måtte gjennomgå en sikkerhetsklarering. De som tilhørte Hamas eller hadde familiemedlemmer som tilhørte Hamas hadde i mange tilfeller ikke fått sikkerhetsklarering og var derfor blitt sparket fra sine jobber.

3.2.4 Stengningen av Hamas' nettverk for sosiale tjenester på Vestbredden

Landinfos samtalepartnere opplyste i juni 2009 at Hamas' nettverk for sosiale tjenester på Vestbredden, som besto av en rekke ulike veldedighetsorganisasjoner, var blitt lagt ned av myndighetene, og organisasjonenes bankkonti var frosset. 20. juni 2007 utstedte president Abbas et dekret om at alle NGOer måtte søke om å få registrere seg på nytt. 31. august 2007 ble 103 sivile organisasjoner stengt på Vestbredden etter ordre fra det palestinske innenriksdepartementet (U.S. Department of State 2008, s. 44). Ifølge Iyad Burgouti (samtale i Ramallah i oktober 2010) hadde i mange tilfeller også ledelsene i zakat-komiteer og andre private veldedighetsorganisasjoner blitt erstattet med Fatah-medlemmer eller andre som var alliert med myndighetene på Vestbredden. Dette hadde resultert i at

⁴ I samtaler med Landinfo i oktober 2010 forklarte Samira Halayka som er parlamentsmedlem fra Hamas at både hennes ektemann og sønn hadde blitt mishandlet i arrest. Arrestasjonene var et resultat av hennes medlemskap og engasjement for Hamas. Sønnen hadde blant annet blitt utsatt for søvndeprivasjon i seks dager og isolat i lengre perioder. Fengselsoppholdet hadde gitt ham betydelige psykiske plager.

veldedighetsorganisasjonene hadde mistet tiltro i befolkningen. Dette førte igjen til at giverne uteble og at organisasjonene dermed ikke lenger kunne yte bistand til trengende.

4. FATAH-MEDLEMMER OG ANDRE OPPOSISJONELLE I GAZA

Representanter for palestinske menneskerettighetsorganisasjoner og internasjonale hjelpeorganisasjoner som Landinfo snakket med på Vestbredden og i Gaza i juni 2009, oppga at følgende grupper kunne være utsatt for reaksjoner fra de palestinske sikkerhetsstyrkene i Gaza:

- kollaboratører
- personer som åpenlyst kritiserte Hamas
- personer som drev aktiv opposisjonsvirksomhet
- tidligere medlemmer av Den forebyggende sikkerhetstjenesten (*Amn al-Wiqai*) og militante fra Fatah som hadde arbeidet for Mohammad Dahlan⁵ forut for Hamas' maktøvertakelse i juni 2007
- personer som pleide kontakt med selvstyremyndighetene på Vestbredden⁶
- militante som brøt den Hamas-erklærte våpenhvilen.

Ifølge Landinfos samtalepartnere på Vestbredden og i Gaza i juni 2009, ville ikke det å være medlem av Fatah i seg selv utløse reaksjoner. Myndighetene og sikkerhetstjenestene var mindre opptatt av hvem man hadde stemt på eller sympatisert med tidligere. Det var nåværende politisk engasjement som var avgjørende. En Fatah-aktivist i Gaza som Landinfo snakket med i oktober 2010 hadde flere ganger blitt arrestert og mishandlet av sikkerhetstjenestene. Disse arrestasjonene ble foranlediget av at vedkommende hadde vært med på å organisere politiske markeringer samt at han hadde holdt tale under markeringene og kritisert Hamas.

Representanter for den Gaza-baserte palestinske menneskerettighetsorganisasjonen Al Mezan har fortalt (samtale med Landinfo i oktober 2010) at sikkerhetstjenestene i Gaza ikke tillot noen form for politiske ytringer fra Fatah. I november 2007 ble det arrangert en stor politisk markering i anledning årsdagen for Yasser Arafats død,

⁵ Mohammad Dahlan har vært en av de ledende skikkelsene i Fatah på Gazastripen. Han har innehatt en rekke ledende stillinger i selvstyreadministrasjonen, blant annet for sikkerhetsstyrkene. Våren 2007 ble han utnevnt til "National Security Adviser" av president Abbas. Dahlan ledet Fatah-styrker som kjempet mot Hamas i Gaza høsten 2006 og våren 2007. Styrkene under Dahlans kommando ble beskyldt for å stå bak kidnapping og tortur av medlemmer av Hamas (Rose 2008, Hasselknippe 2007a, s. 7).

⁶ Etter Hamas' maktøvertakelse i Gaza i juni 2007 ble polititjenestemenn og ansatte i de ulike sikkerhetstjenestene beordret til ikke å møte på jobb av regjeringen på Vestbredden. De som fulgte denne ordren beholdt sin lønn fra Ramallah, men ble samtidig erstattet av nye Hamas-lojale polititjenestemenn (International Crisis Group 2008a, s. 4 og 9). Dette førte i seg selv ikke til reaksjoner fra Hamas-myndighetene. Ifølge Landinfos samtalepartnere fantes det en rekke tidligere medlemmer av de palestinske sikkerhetstjenestene i Gaza som ikke lenger arbeidet, men som for øvrig ikke ble møtt med reaksjoner fra Hamas til tross for at de fremdeles hevet lønn fra palestinske myndigheter på Vestbredden.

men etter den tid hadde ikke sikkerhetsstyrkene tillatt demonstrasjoner i Fatah-regi. Tidligere var det vanlig at medlemmer av Fatah heiste partiflagg ved sine boliger, men dette ble ikke lenger tolerert og man så nå svært sjeldent Fatah-flagg i Gaza. Andre politiske grupper hadde et noe større spillerom.⁷

Al Mezan opplyste videre at Fatah-aktivister normalt sett ikke ble arrestert, men at det var vanlig å bli innkalt til avhør. I mange tilfeller måtte man vente i sikkerhetstjenestens lokaler hele dagen før man fikk lov til å gå hjem. I tillegg hadde svært mange medlemmer av Fatah fått sine pass konfiskert av myndighetene. Etter Hamas' maktovertakelse sommeren 2007 foregikk det en storstilt arrestasjonskampanje rettet mot opposisjonelle og Fatah-medlemmer i særdeleshet, men etter kort tid stoppet arrestasjonsbølgen opp. Det hendte fremdeles at sikkerhetstjenestene arresterte Fatah-medlemmer, men slike arrestasjoner kom som oftest som en reaksjon på at Hamas-medlemmer ble arrestert på Vestbredden. Ifølge Al Mezan opplyste myndighetene i Gaza selv at dette var den eneste måten de kunne beskytte egne medlemmer på Vestbredden.

Også representanter for den Gaza-baserte palestinske menneskerettighetsorganisasjonen Palestinian Center for Human Rights (samtale i Gaza i juni 2009) opplyste at ordinære "passive" medlemmer av Fatah av og til opplevde arrestasjoner, motivert ut fra et slags gjengjeldelsesprinsipp hvor Hamas "svarte" på tilsvarende arrestasjoner av Hamas-medlemmer på Vestbredden. Fatah-medlemmer som ble arrestert i slike kampanjer ble normalt ikke mishandlet i arrest, og slapp ut igjen etter noen uker. ICHR i Gaza fortalte Landifo (samtale i november 2010) at deres organisasjon (kun) hadde registrert 42 politiske fanger i Gaza per oktober 2010. Antallet politiske fanger i selvstyremyndighetenes fengsler på Vestbredden var langt høyere. I løpet av januar 2011 mottok ICHR 24 klager på ubegrunnede arrestasjoner eller politisk motiverte arrestasjoner i Gaza. Tilsvarende tall for Vestbredden var 235 (ICHR 2011, s. 3-4).

5. HAMAS-MEDLEMMER OG ISLAMISTER PÅ VESTBREDDEN

Landinfos samtalepartnere under informasjonsinnhentingsreisene til de palestinske områdene i juni 2009 og oktober – november 2010 forklarte at en lang rekke Hamas medlemmer hadde blitt arrestert for kortere eller lengre tidsrom. Shawan Jabarin i Al-Haq hevdet at alle medlemmer av Hamas var utsatt uavhengig av rang og posisjon innad i organisasjonen. Arrest og tortur foregikk til en viss grad vilkårlig. Mange hadde blitt arrestert gjentatte ganger av ulike palestinske sikkerhetsstyrker og av israelske sikkerhetsstyrker. Palestinske myndigheter hevdet selv at de kun arresterte militante, men dette var ikke tilfelle ifølge Jabarin. Medlemmer av Hamas som ikke hadde tilknytning til den militante grenen av organisasjonen, ble også

⁷ Landinfo observerte flagg tilhørende DFLP i et veikryss utenfor Gaza by i oktober 2010. Flaggene hang der angivelig fordi organisasjonen hadde holdt politiske appeller på stedet dagen i forveien. Ifølge representanter for Al Mezan tillot Hamas at andre politiske partier enn Fatah avholdt slike politiske markeringer og hengte opp flagg, men ofte ville de selv arrangere politiske markeringer på samme sted kort tid etter for derigjennom å ha et påskudd til å bytte ut partiflaggene som var etterlatt på stedet med Hamas-flagg.

arrestert. Det samme var tilfelle for enkelte journalister som sympatiserte med Hamas, eksempelvis journalisten Khaled Amayreh i Hebron (ICHR 2009, s. 137). Stadig flere arrestanter ble fremstilt for militære domstoler i stedet for det sivile domstolsapparatet, noe som brøt med selvstyremyndighetenes eget lovverk. Representanter for ICHR (samtale med Landinfo i oktober 2010) forklarte at alle som var i besittelse av våpen ble fremstilt for militære domstoler.

Al-Haq og ICHR forklarte at også andre islamister på Vestbredden risikerte arrestasjon, herunder medlemmer av Islamic Jihad og Hizb at-Tahrir. Sistnevnte hadde ingen væpnet fløy, men var likevel utsatt fordi de kritiserte selvstyremyndighetene offentlig.⁸

I løpet av januar 2011 mottok ICHR 235 klager på uregelmessigheter i forbindelse med anholdelser på Vestbredden. De fleste anførte at de ble arrestert uten grunn (arbitrarily detained) eller av politiske årsaker (ICHR 2011, s. 3).

Ifølge Jessica Montell i B'Tselem (samtale med Landinfo i november 2010) foretok israelske sikkerhetsstyrker arrestasjoner i palestinske byer på Vestbredden (A-områder) nattetid. De arresterte var mistenkt for tilknytning til Hamas, Islamsk Jihad etc. Riza Zoll i B'Tselem (samtale i Jerusalem i juni 2009) har uttalt at alle palestinere som israelske politi- og sikkerhetsstyrker pågrep på Vestbredden ble fremstilt for den israelske militærdomstolen. Anklagene var ofte vage. En hyppig benyttet bestemmelse var "medlemskap i en ulovlig organisasjon". Slike anklager ble også fremsatt mot personer som var en del av Hamas' nettverk for sosiale tjenester og som ikke hadde tilknytning til militant virksomhet. Rettsprosessene var ikke rettferdige. Bevismaterialet ble ofte holdt hemmelig. De fleste sakene endte med forlik, noe som skyldtes at mange forsvarere manglet kompetanse.

6. JOURNALISTER

Ytringsfriheten i de palestinske områdene er sterkt begrenset, noe som særlig påvirker journalister i tillegg til de politiske aktivistene. På Vestbredden har i første rekke Hamas-vennlig presse blitt utsatt for reaksjoner, og i Gaza er i første rekke Fatah-vennlig presse utsatt (Hasselknippe 2007b, s. 3, 7). De palestinske sikkerhetstjenestene på Vestbredden og i Gaza har begrenset den frie pressen. Eksempler på dette er arrestasjoner og avhør av journalister, fysiske angrep på journalister og pressekontorer, beskyldninger fra sikkerhetstjenestene og politikere om at journalister opptre partisk og uprofesjonelt samt trusler. I tillegg har journalister blitt forhindret fra å dekke bestemte begivenheter. Distribusjonen av enkelte aviser har blitt stoppet og mediekontorer har blitt skutt på eller stormet og ransaket av sikkerhetsstyrker. ICHR registrerte 35 tilfeller av at journalister i Gaza

⁸ Ifølge Iyad Burghouti i Ramallah Centre for Human Rights Studies (samtale med Landinfo i oktober 2010) var ikke venstreradikale politiske aktivister utsatt på samme måte som islamistene. Noen få medlemmer av PFLP hadde blitt arrestert på Vestbredden, men dette var svært få sammenlignet med arrestasjonskampanjen rettet mot islamistene. Han forklarte dette med at de venstreradikale for tiden hadde liten oppslutning og derfor befant seg i en svak posisjon.

og på Vestbredden ble arrestert av sikkerhetsstyrker i løpet av 2009 (ICHR 2009, s. 136-137).

Selvsensuren var utbredt blant journalister både på Vestbredden og i Gaza i 2010. Tidligere gikk grensen ved kritikk av presidenten og selvstyremyndighetenes styresett. Etter at Hamas vant valget i 2006 ble grensene mer utydelige fordi selvstyremyndighetene sendte ut til dels motstridende signaler om hva som var tolerert (Hasselknippe 2007b). Ifølge en palestinsk akademiker og en representant for International Crisis Group (samtaler i Jerusalem i mars 2008), hadde selvsensuren blitt mer omfattende enn hva den var tidligere. Representanter for den palestinske menneskerettighetsorganisasjonen Al Mezan i Gaza (samtale i oktober 2010) forklarte at journalister, skribenter og andre akademikere hele tiden måtte bevise at de ikke var ensidige i sin dekning og at de ikke tok parti med den andre part i konflikten mellom selvstyremyndighetene i Gaza og på Vestbredden. Dersom journalister i Gaza for eksempel unnlot å dekke en hendelse på Vestbredden som satte Ramallah-regjeringen i et dårlig lys, kunne de bli kontaktet av sikkerhetstjenestene i Gaza. De som valgte å kritisere "egne" selvstyremyndigheter i Gaza måtte forsøke å balansere denne kritikken med tilsvarende kritikk av selvstyremyndighetene på Vestbredden for ikke å bli stemplet som partiske.

7. MENNESKERETTIGHETSAKTIVISTER

I motsetning til de politiske opposisjonelle, har palestinske menneskerettighetsorganisasjoner stort sett fått arbeide uhindret i Gaza og på Vestbredden. Ifølge Shawan Jabarin i Al-Haq (samtale med Landinfo i juni 2009), innledet selvstyremyndighetene på Vestbredden en rettsprosess mot en av lederne for Woman's Center for Legal Aid and Counselling, Maha Abu-Dayyah Shamas, i 2008. Utover dette hadde ikke selvstyremyndighetene arrestert eller innledet rettsprosesser mot menneskerettighetsaktivister de siste årene. De palestinske sikkerhetsstyrkene holdt feltarbeiderne i de ulike menneskerettighetsorganisasjonene under oppsikt. Ofre som snakket med feltarbeiderne risikerte å bli truet av sikkerhetsstyrkene til ikke å uttale seg. Palestinske menneskerettighetsorganisasjoner hadde derfor begynt å anonymisere ofrene i materialet som ble publisert. Enkelte små organisasjoner var forsiktige med å publisere sensitiv informasjon av frykt for represalier fra selvstyremyndighetene og israelske myndigheter. Disse organisasjonene valgte derfor av og til å publisere sensitiv informasjon via store og veletablerte organisasjoner i stedet.

Menneskerettighetsorganisasjonen Al Mezan i Gaza har opplyst (samtale i oktober 2010) at det ikke var vanlig at menneskerettighetsaktivister og feltarbeidere i menneskerettighetsorganisasjonene ble utsatt for reaksjoner fra sikkerhetstjenestene. De palestinske menneskerettighetsorganisasjonene følte seg heller ikke tvunget til å pålegge seg selv selvsensur. Imidlertid var de svært påpasselige med ikke å fremstå som ensidige. Man forsøkte hele tiden å balansere kritikk av myndighetene i Gaza opp mot tilsvarende kritikk av myndighetene på Vestbredden.

Representanter for ICHR i Ramallah (samtale i oktober 2010) forklarte at deres organisasjon hadde to kontorer i Gaza. Hamas-myndighetene hadde forsøkt å stenge disse. En egen lov fremmet og vedtatt av den palestinske nasjonalforsamlingens medlemmer i Gaza skulle lede til opprettelsen av en egen parallell ombudsmannsordning for menneskerettigheter i Gaza som erstatning for ICHR. Dette hadde imidlertid ikke materialisert seg, og høsten 2010 var fremdeles ICHRs kontorer i Gaza operative. En grunn til dette var at ICHR også forsvarte Hamas-medlemmer på Vestbredden. Disse Hamas-medlemmene hadde tatt ICHR i forsvar og bedt regjeringen i Gaza om å avstå fra å legge ned ICHRs kontorer i Gaza. Regjeringen i Gaza hadde foreløpig gitt etter fordi de innså at ICHR og andre palestinske menneskerettighetsorganisasjoner var de eneste som kunne bidra til å ivareta rettighetene til Hamas-medlemmer på Vestbredden. Ifølge Al Mezan hadde bråket rundt ICHR i Gaza blitt utløst av at organisasjonen hadde publisert enkelte rapporter som var sterkt kritiske til Hamas-myndighetene i Gaza uten at dette hadde blitt balansert opp mot tilsvarende kritikk av Vestbredden-regjeringen.

Lederen for den israelske menneskerettighetsorganisasjonen B'Tselem, Jessica Montell, fortalte Landinfo (samtale i november 2010) at også B'Tselems feltarbeidere hadde kunnet arbeide på Vestbredden og i Gaza de siste årene, uten at dette hadde avstedkommet reaksjoner fra palestinske myndigheter. B'Tselem hadde for tiden to feltarbeidere i Gaza og et noe større antall på Vestbredden. Disse kunne arbeide uhindret, men holdt samtidig en lav profil. B'Tselem lot ikke deres feltarbeidere i Gaza etterforske påståtte overgrep begått av Hamas-myndighetene.

8. REFERANSER

Skriftlige kilder

- Al-Haq (2009, august). *Operation Cast Lead: A statistical analysis*. Al-Haq. Tilgjengelig fra <http://www.alhaq.org/pdfs/gaza-operation-cast-Lead-statistical-analysis%20.pdf> [lastet ned 15. mars 2011]
- Amnesty International (2007, november). *Occupied Palestinian territories. Torn apart by factional strife*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra <http://www.amnesty.org/en/library/info/MDE21/020/2007/en> [lastet ned 15. mars 2011]
- B'Tselem (2008, januar). *Human rights in the occupied territories. Annual report 2007*. Jerusalem: B'Tselem. Tilgjengelig fra http://www.btselem.org/Download/200712_Annual_Report_eng.pdf [lastet ned 15. mars 2011]
- B'Tselem & HaMoked (2010, oktober). *Kept in the dark. Treatment of Palestinian detainees in the Petah Tikva interrogation facility of the Israeli security agency*. Jerusalem: B'Tselem & HaMoked. Tilgjengelig fra http://www.btselem.org/Download/201010_Kept_in_the_Dark_Eng.pdf [lastet ned 15. mars 2011]
- B'Tselem (u.å). *Statistics*. Jerusalem: B'Tselem. Tilgjengelig fra <http://www.btselem.org/English/Statistics/Index.asp> [lastet ned 15. mars 2011]
- International Crisis Group (2008a, 19. mars). *Ruling Palestine I. Gaza under Hamas*. Brussel: International Crisis Group. Tilgjengelig fra http://www.crisisgroup.org/~media/Files/Middle%20East%20North%20Africa/Israel%20Palestine/73_ruling_palestine_gaza_under_hamas.ashx [lastet ned 15. mars 2011]
- International Crisis Group (2008b, 17. juli). *Ruling Palestine II. The West Bank model?* Brussel: International Crisis Group. Tilgjengelig fra http://www.crisisgroup.org/~media/Files/Middle%20East%20North%20Africa/Israel%20Palestine/79_ruling_palestine_ii_the_west_bank_model.ashx [lastet ned 15. mars 2011]
- International Crisis Group (2010, 7. september). *Squaring the circle: Palestinian security reform under occupation*. Brussels: International Crisis Group. Tilgjengelig fra: <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/Middle%20East%20North%20Africa/Israel%20Palestine/98%20Squaring%20the%20Circle%20--%20Palestinian%20Security%20Reform%20under%20Occupation.ashx> [lastet ned 14. mars 2011]
- Hasselknappe, G. (2007a, 30. november). *Forfølgelse av Fatah-lojale personer i Gaza etter Hamas maktovertakelse*. Oslo: Fafo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/662/1/662_1.pdf [lastet ned 15. mars 2011]

- Hasselknippe, G. (2007b, 30. november). *Situasjonen for journalister i Gaza*. Oslo: Fafo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/663/1/663_1.pdf [lastet ned 15. mars 2011]
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2009, april). *Under cover of war: Hamas political violence in Gaza*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/ipt0409webwcover.pdf> [lastet ned 15. mars 2011]
- ICHR, dvs. Independent Commission for Human Rights (2009). *The status of human rights in Palestine. The fifteenth annual report*. Ramallah: ICHR. Tilgjengelig fra <http://www.ichr.ps/pdfs/ICHR%20Report15%20-%20Final.pdf> [lastet ned 15. mars 2011]
- ICHR (2011). *Monthly report on violations of human rights and public freedoms in the Palestinian-controlled territory. January 2011*. Ramallah: ICHR. Tilgjengelig fra <http://www.ichr.ps/pdfs/rjan2011.pdf> [lastet ned 15. mars 2011]
- Landinfo (2009, 18. august). *Kollaboratørvirksomhet i de palestinske områdene*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/985/1/985_1.pdf [lastet ned 15. mars 2011]
- Rose, D. (2008, april). The Gaza bombshell. *Vanity Fair*. Tilgjengelig fra <http://www.vanityfair.com/politics/features/2008/04/gaza200804> [lastet ned 15. mars 2011]
- U.S. Department of State (2010, 11. mars). *2009 human rights report: Israel and the occupied territories*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2009/nea/136070.htm> [lastet ned 15. mars 2011]
- U.S. Department of State (2008b). *International religious freedom report 2007. Israel and the occupied territories*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/g/drl/rls/irf/2007/90212.htm> [lastet ned 15. mars 2011]

Muntlige kilder

- Al Mezan. E-postkorrespondanse i februar 2010 og samtale i Gaza 31. oktober 2010.
- International Crisis Group. Samtaler i Jerusalem 9. mars 2008 og 3. juni 2009.
- Dalia Kerstein, direktør for HaMoked – Center for the Defence of the Individual. Samtaler i Jerusalem 3. mars 2008, 2. juni 2009 og 2. november 2010.
- FN-ansatt i Gaza. Samtale i Jerusalem 6. mars 2008.
- Fatah-aktivister i Gaza. Samtaler i Gaza og Rafah 31. oktober 2010.
- Ghazi Hamad, sjef for grensemyndighetene i Gaza. Samtale i Rafah 31. oktober 2010.

- ICHR, dvs Independent Commission for Human Rights. Samtaler i Ramallah 5. mars 2008, 3. juni 2009, 26. oktober 2010 og i Gaza 1. november 2010.
- Iyad Burghouti, direktør for Ramallah Centre for Human Rights Studies. Samtale i Ramallah 26. oktober 2010.
- Jessica Motell, direktør for B'Tselem. Samtale i Jerusalem 2. november 2010.
- Palestinian Center for Human Rights. Samtale i Gaza i juni 2009.
- Palestinsk akademiker. Samtale i Jerusalem 4. mars 2008.
- Riza Zoll, leder for internasjonale relasjoner i B'Tselem. Samtaler i Jerusalem 3. mars 2008 og 2. juni 2009.
- Samira Halayka, parlamentsmedlem fra Change and Reform Block / Hamas. Samtale i Shuyukh på Vestbredden 30. oktober 2010.
- Shawan Jabarin, direktør for Al-Haq. Samtaler i Ramallah, 5. mars 2008, 3. juni 2009 og 27. oktober 2010.